

II. Rákóczi Ferenc Tagiskola Kecskemét

A tantárgytömbösítés tanulásszervezési eljárásának bevezetése, módszertanának kidolgozása

Készítette: Molnárné Földes Ágnes
Schóber Ottó László
Szliváné Rab Mária

Mottó: „Jót s jól! Ebben áll a nagy titok.”
(Kazinczy Ferenc)

Bevezetés

A közoktatási rendszer változása szükségszerűvé vált a társadalmi igények, elvárások módosulásával. Ez összhangban van az Európai Unió egyik fontos célkitűzéseivel a tudásalapú társadalom létrehozásával.

A diákok igen eltérő háttérrel érkeznek az iskolába, hiszen családi és anyagi helyzetük, szociális és kulturális viszonyaik, egyéni adottságaik nem azonos meghatározottságokat hordoznak. Az eltérő szociokulturális környezetből érkező gyerekek ugyanazt a napi időbeosztást kapják, ugyanakkor képességeik kibontakoztatásához alkalmazkodni kellene hozzájuk, nagyon sok gyerek alulmotivált a hagyományos oktatás során.

A 45 perces tanórák nem adnak lehetőséget a tananyag optimális elsajátításához, hisz mind az empirikus megtapasztalás, mind ennek feldolgozása olyan időigényes folyamat, melyek fizikailag nem férnek a hagyományos időkeretbe. Ezért gyakran a "lényeg" átcsúszott a több nappal későbbi ugyanolyan szakórára, elvesztve aktualitását a tapasztaltakkal. Mindezek újbóli felidézése csak fokozta az amúgy is domináló időhiányt.

Az iskolarendszer fontos feladata, hogy minden tanulót a lehetőségekhez mérten minél magasabb szintre juttassa. Az utóbbi évek nemzetközi felmérései azt bizonyították, hogy a hagyományos oktatás nem elég nagy hatásfokú, ezért a közoktatásban hasznos innovációkra feltétlenül szükség van.

Napjainkban a szülői és a fenntartói elvárások fokmérője az országos kompetenciamérésen elért eredmények lettek. Ezek fokozását új módszertani eljárások, új tanulásszervezési eljárások bevezetésével az iskolai folyamatok rugalmasabbá tételével próbáljuk megoldani.

A jelenlegi innováció keretében szolgáló **TÁMOP-3.1.4/08/2-2009-0202** pályázat tagintézményünkben az oktatás minőségének javítását mind tartalmi fejlesztéssel, mind módszertani fejlesztéssel, mind újszerű tanulásszervezési eljárások alkalmazásával célozza meg, melynek egyik alternatívája a tömbösített oktatás.

Fogalmak

Epocha (szakaszos tanulásszervezés)

- Egy-egy tantárgy/műveltségterület tanítására évente/félévente legalább kétszer kerül sor.
- Tevékenységközpontú: a tanulói aktivitásra, a kooperatív technikákra a csoportmunkára, a probléma megoldásokra, esettanulmányokra, irodalomfeldolgozásokra épít.
- „Összefüggő” tantárgyak (pl. 1 műveltségterülethez tartozók) órarendi tömbösítésével különböző epochák kialakítása.
- Egy epocha önálló, lezárt témakört (modult) tartalmazzon.
- Az epochák záró összegzésekkel, közös kiállításokkal, előadásokkal, írásos-szóbeli ellenőrzésekkel célszerű zárni.

Tantárgytömbösítés

Tantárgytömbösítés a tanórai foglalkozások ciklikus megszervezésének rendje, melynek keretei között adott tantárgy, adott műveltségi terület, adott félévre számított tanórai foglalkozásait nem egyenletesen, minden tanítási hétre elosztva, hanem ciklikusan egy-egy időszakra összevonva szervezik meg. A tantárgytömbösítést a közoktatásról szóló törvény **52. §-a (3)** bekezdése alapján, a szakrendszerű oktatás kötelező tanóra foglalkozásaihoz rendelkezésre álló intézményi időkeret **2009/2010. tanévben legalább öt százalékának**, a **2010/2011. tanévben legalább tíz százalékának**, a **2011/2012 tanévben legalább tizenöt százalékának** felhasználásával kell megszervezni a következők szerint: a tanítási ciklusoknak legalább két hetenként kell váltaniuk egymást, a tantárgytömbösítésbe bevont tantárgyak, műveltségi területek, tanítási óráinak legalább két egymást követő tanítási napra kell esniük, a tanítási napok közül az egyikén legalább három, a másikon legalább kettő a tantárgytömbösítésbe bevont tanítási órának kell lennie, az egy tanítási napon szervezett tanítási órákat egymást követően, egymáshoz kapcsolódóan kell megtartani.

Célok:

Valamennyi tanuló alkalmassá tétele:

- az alkalmazkodásra a változásokkal teli átszőtt, modern világhoz
- az ebben való szerepvállalásra
- toleranciára
- elsajátítva az ehhez szükséges képességeket, készségeket

Ennek érdekében alapvető cél a felnőtt élet sikeressége szempontjából kiemelt fontosságú a kulcskompetenciák fejlesztése, az egész életen át tartó tanulásra való felkészítés, a modern személyközpontú, interaktív, tapasztalati tanulásra alapozó tanulásszervezési eljárások, módszerek alkalmazása.

A kulcskompetenciák, azok a kompetenciák, amelyekre minden egyénnek szüksége van személyes boldogulásához és fejlődéséhez, az aktív állampolgári létehez, a társadalmi beilleszkedéshez és a munkához:

- anyanyelvi kommunikáció
- matematikai kompetencia
- idegen nyelvi kommunikáció
- digitális kompetencia
- hatékony, önálló tanulás
- szociális és állampolgári kompetencia
- kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia
- esztétikai, művészeti tudatosság és kifejezőképeség

Ütemezés

- A tantárgytömbösítésbe bevont tantárgyak kiválasztása, a humán erőforrás felmérése
- A kiválasztott szervezeti formák összhangjának megteremtése
- Az új tanulásszervezési eljárásban tanítók körének meghatározása
- Időkeret meghatározása, a tantárgytömbösítés órarendi megvalósítása
- A tantárgyi tartalmak átstrukturálása, tanmenet átdolgozása
- Az értékelési rendszer átdolgozása
- Tapasztalatok, korrekció.

Megvalósítás

Szakrendszerű órák száma

	5. évfolyam	6. évfolyam	7. évfolyam	8. évfolyam	Összesen
Osztályonként	17,5 óra/hét	17,5 óra/hét	25 óra/hét	25 óra/hét	85 óra/hét
Évfolyamonként	70 óra/hét	70 óra/hét	100 óra/hét	100 óra/hét	340 óra/hét

Így a tantárgytömbösítéshez szükséges óraszámok heti bontásban - a pályázatban vállalt kötelezettségeink alapján - a 340 órát alapul véve a következőképpen alakul:

2009/2010-es tanév	5%, legalább	17 óra
2010/2011-es tanév	10%, legalább	34 óra
2011/2012-es tanév	15%, legalább	51 óra
2012/2013-es tanév	15%, legalább	51 óra
2013/2014-es tanév	15%, legalább	51 óra
2014/2015-es tanév	15%, legalább	51 óra

Természetesen, amennyiben az osztályok, vagy a szakrendszerű órák számában változás következik be, akkor a fent megadott óraszámok módosulnak.

A **2009/2010-es tanévben** a tömbösített formában megvalósított órák száma a következő táblázat adatai alapján értelmezhetőek.

Bevont osztályok	Magyar		Matematika	
	A hét	B hét	A hét	B hét
5 .c	6 óra/hét			6 óra/hét
6. a		6 óra/hét	6 óra/hét	
6. b	6 óra/hét			6 óra/hét
7. c		6 óra/hét	6 óra/hét	
Összesen:	12 óra/hét	12 óra/hét	12 óra/hét	12 óra/hét

Kéthetes ciklusban a bevont négy osztályban 24 órát tömbösítve valósítunk meg a vállalt heti 17 óra helyett.

A következőkben bemutatott órarendekből megállapítható, hogy a matematika/magyar tantárgyakból egyik héten 7 órájuk van a tanulóknak, míg a másik héten csak 1 tanóra. A gyakorlat igazolta félelmeinket, nem túl szerencsés ez a bontás, így a következő év tervezésekor a 6 óra bevonása helyett csak 5 órát vonunk be a tömbbe és a másik hétre 3 órát tervezünk ezekből a tantárgyakból.

5. c osztály

A hét

Óra	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek
1.	Természetismeret	Magyar i. (szö, t)	Magyar i. (szö, t)	Testnevelés	Testnevelés
2.	Történelem	Magyar i. (szö, t)	Magyar i. (szö, t)	Történelem	Természetismeret
3.	Testnevelés	Magyar ny. (szö, t)	Magyar ny. (szö, t)	Tánc és dráma	Osztályfőnöki
4.	Rajz	Technika/Informatika	Ének	Matematika (mt)	Magyar ny. (szö)
5.	Angol		Angol	Angol	

B hét

Óra	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek
1.	Természetismeret	Matematika (mt, t)	Matematika (mt, t)	Testnevelés	Testnevelés
2.	Történelem	Matematika (mt, t)	Matematika (mt, t)	Történelem	Természetismeret
3.	Testnevelés	Matematika (mt, t)	Matematika (mt, t)	Tánc és dráma	Osztályfőnöki
4.	Rajz	Technika/Informatika	Ének	Matematika (mt)	Magyar ny. (szö)
5.	Angol		Angol	Angol	

6. a osztály

A hét

Óra	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek
1.	Matematika	Matematika (t)	Matematika (t)	Angol/Német	Magyar i. (szö)
2.	Angol/Német	Matematika (t)	Matematika (t)	Technika/Informatika	Testnevelés
3.	Testnevelés	Matematika (t)	Matematika (t)	Történelem	Angol/Német
4.	Ének	Hon- és népismeret (m)	Rajz	Természetismeret	Természetismeret
5.	Történelem	Magyar felz.	Testnevelés		Osztályfőnöki
6.					Egészségtan

B hét

Óra	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek
1.	Matematika	Magyar i. (szö, t)	Magyar ny. (szö, t)	Angol/Német	Magyar i. (szö)
2.	Angol/Német	Magyar ny. (szö, t)	Magyar ny. (szö, t)	Technika/Informatika	Testnevelés
3.	Testnevelés	Magyar ny. (szö, t)	Magyar i. (szö, t)	Történelem	Angol/Német
4.	Ének	Hon- és népismeret (m)	Rajz	Természetismeret	Természetismeret
5.	Történelem	Magyar felz.	Testnevelés		Osztályfőnöki
6.					Egészségtan

6. b osztály**A hét**

Óra	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek
1.	Testnevelés	Magyar i. (t)	Magyar ny. (t)	Angol/Német	Matematika
2.	Angol/Német	Magyar ny. (t)	Magyar ny. (t)	Természetismeret	Történelem
3.	Magyar i.	Magyar ny. (t)	Magyar i. (t)	Hon és népismeret (m)	Angol/Német
4.	Természetismeret	Rajz	Történelem	Ének	Testnevelés
5.	Osztályfőnöki (szk)	Testnevelés	Magyar felz.		Technika/Informatika
6.	Osztályfőnöki (szk)				

B hét

Óra	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek
1.	Testnevelés	Matematika (t)	Matematika (t)	Angol/Német	Matematika
2.	Angol/Német	Matematika (t)	Matematika (t)	Természetismeret	Történelem
3.	Magyar	Matematika (t)	Matematika (t)	Hon és népismeret (m)	Angol/Német
4.	Természetismeret	Rajz	Történelem	Ének	Testnevelés
5.		Testnevelés	Magyar felz.		Technika/Informatika

7. c osztály**A hét**

Óra	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek
1.	Angol/Német	Magyar i. (t)	Magyar i. (t)	Ember és társ. (i)	Biológia
2.	Ember és társ. (i)	Magyar i. (t)	Magyar i. (t)	Német/Angol	Német/Angol
3.	Informatika	Magyar ny. (t)	Magyar ny. (t)	Matematika	Magyar ny.
4.	Informatika	Osztályfőnöki	Biológia	Kémia	Ember és társ. (i)
5.	Testnevelés	Földrajz	Fizika	Testnevelés	Kémia
6.		Német/Angol	Testnevelés	Német/Angol	Rajz
7.			Ének		

B hét

Óra	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek
1.	Angol/Német	Matematika (t)	Matematika (t)	Ember és társ. (i)	Földrajz
2.	Ember és társ. (i)	Matematika (t)	Matematika (t)	Német/Angol	Német/Angol
3.	Informatika	Matematika (t)	Matematika (t)	Matematika	Magyar ny.
4.	Informatika	Osztályfőnöki	Biológia	Kémia	Ember és társ. (i)
5.	Testnevelés	Földrajz	Fizika	Testnevelés	Fizika
6.		Német/Angol	Testnevelés	Német/Angol	Rajz
7.			Ének		

Tömbösítés tervezése a 2010/2011-es tanévre:

Bevont osztályok	Magyar		Matematika		Magyar		Matematika	
	A hét	B hét	A hét	B hét	A hét	B hét	A hét	B hét
6. c	5 óra/hét			5 óra/hét	5 óra/hét			5 óra/hét
7. a	5 óra/hét			5 óra/hét	5 óra/hét			5 óra/hét
7. b		5 óra/hét	5 óra/hét			5 óra/hét	5 óra/hét	
8. c		5 óra/hét	5 óra/hét			5 óra/hét	5 óra/hét	
5. d		5 óra/hét	5 óra/hét			5 óra/hét	5 óra/hét	
7.d	5 óra/hét			5 óra/hét	5 óra/hét			5 óra/hét

	Matematika				Fizika			
	A hét	B hét	C hét	D hét	A hét	B hét	C hét	D hét
8. a	5 óra/hét	5 óra/hét	5 óra/hét					5 óra/hét
Összesen:	20 óra/hét	20 óra/hét	20 óra/hét	15 óra/hét	20 óra/hét	20 óra/hét	15 óra/hét	15 óra/hét

A matematika – magyar bontásnál kéthetes, a matematika – fizika bontásnál négyhetes ciklust tervezünk. A 2010/2011-es tanévre vállalt heti 34 tömbösített óra helyett heti 35 órát teljesítünk, amennyiben a bevezetéshez szükséges feltételek adottak lesznek.

A következő tanévekben - a jelenlegi humán erőforrási kapacitással számolva - a pályázat fenntarthatóságát a további matematika – magyar, matematika – fizika és matematika – kémia tömbök bevonásával tervezzük.

2009/2010. tanév tapasztalatai

Mind a tanulók, mind a pedagógusok megszerették a tömbösített oktatást. A szülőktől sok pozitív visszajelzést kaptunk az új tanulásszervezési eljárások kapcsán.

Az eddigi tapasztalatok szerint a gyermeki motiváció megfelelő nivóra emelkedett, a tanulók örömmel tanulnak a kooperatív technikákkal, ők is élvezik a nyugodt, rohanásmentes órákat, a csoportmunkákat, az interaktív tananyagokat.

A pedagógusokat sokkal tudatosabb tervezésre, változatosabb módszerek alkalmazására kényszeríti, mivel három órán keresztül nehezebb a gyerekek érdeklődését fenntartani. Ugyanakkor szabadabban tudnak gazdálkodni az idővel, jut idő a tapasztalatszerzésre, kooperatív technikák alkalmazására, az értékelésre.

Egy-egy adott témában jobban el lehet mélyülni, az ismétlés folyamatos, így a tanulási nehézséggel küzdő gyerekek is sikeresebbek.

A páros és csoportos munka fokozza a tanulói aktivitást. Megnö a közös gyakorlás és az egyéni tanulás szerepe, ezért a tanulók szociális kompetenciáinak fejlődését szolgálja.

A tömbösített rendszerben a hagyományos házi feladatok már nem kapnak kulcsszerepet. Ebben az új tanulásszervezési eljárásban a házi feladatok mennyisége csökkent (a tanulók nagy öröme). A mennyiségi változás mellett újszerű megközelítés jelent meg, melynek lényege, hogy tartalmi szempontból nem a begyakorlás és bevésés a cél, inkább olyan feladatok kerülnek előtérbe, amelyek a képességfejlesztést szolgálják.

Matematikából nem történt érdemi tananyag-átrendezés, ugyanakkor egy háromórás blokk megtervezése egészen mást kíván, mint három 45 perces óra megtervezése. A legtöbb blokkban fellelhető ismétlés, új anyag és gyakorlás is, ami a tömbösítés érdeme.

A szövegértés-szövegalkotás kompetenciájának fejlesztése az eddig döntően kronologikusan szervezett irodalomoktatás és leíró nyelvtan tanítása helyébe az integrált nyelvi- irodalmi kommunikációs képességek fejlesztését szolgáló magyartanítást állítja.

A tömbösített oktatás keretében megtartottuk a hagyományos értékelési formákat: az érdemjegyeket, a szóbeli értékelést, azonban olyan, eddig ritkán használt értékelési módok is jelentős szerepet kaptak, mint az önértékelés, a csoportértékelés stb.

Általában minden tömb végén egy nagyobb egységet összefoglalunk, lezárunk, ezzel módot adunk a gyerekeknek arra, hogy összefüggéseiben lássanak egy-egy témát, és ezután osztályozunk csak érdemjegyekkel.

Összegzés

A hatékony oktatás minden lehetőségét meg kell ragadnunk. Ennek egyik lehetséges alternatívája a tömbösített oktatásszervezés, melynek keretében az egymás utáni azonos szakórak megfelelő alkalmat nyújtanak az alapkompenciák megfelelő elsajátításához, a tananyag elmélyítéséhez. Ennek fő záloga tanulói és a tanári motiváltság megemelkedése. További feladatunk a gyakorlati kivitelezés során tapasztaltak folyamatos értékelése, szükség szerint az esetleges korrekciók megfelelő elvégzése.